

Jutlus Nõos P, 28.07.19 kell 11.00, 6. pühapäev post *Trinitatis*

Lektsioonid: 3Ms 19:1–4, 11–18; Rm 12:16–21

Jutlus: Mt 5:20–30

Laulud: 218 (1–4); 307 (1–3, 4); 225 (1–4); 327 (1–5)

Sest ma ütlen teile: Kui teie õigus ei ole märksa suurem kui kirjatundjate ja variseride oma, siis te ei saa taevariiki! Te olete kuulnud, et muistsele põlvele on öeldud: Sa ei tohi tappa! ja igaiüks, kes tapab, peab minema kohtu alla. Aga mina ütlen teile: Igaiüks, kes oma venna peale vihastab, peab minema kohtu alla, kes aga oma vennale ütleb: „Tola!”, peab minema ülemkohtu alla, kes aga ütleb: „Sina jäle!”, peab minema tulepõrgusse. Kui sa nüüd oma ohvriandi altarile tood ja sulle tuleb meelde, et su vennal on midagi sinu vastu, siis jäta oma and altari ette ja mine lepi esmalt ära oma vennaga ja alles siis tule ja too oma and! Ole varmalt järeleandlik oma vastasele, kuni sa oled temaga teel, et sinu vastane sind ei annaks kohtuniku kätte ja kohtunik kohtuteenri kätte ja sind ei heidetaks vangi! Tõesti, ma ütlen sulle, sa ei pääse sealt enne välja, kui oled tagasi maksnud viimsegi veeringu. Te olete kuulnud, et on öeldud: Sa ei tohi abielu rikkuda! Aga mina ütlen teile: Igaiüks, kes naise peale vaatab teda himustades, on oma südames temaga juba abielu rikkunud. Kui aga su parem silm ajab sind patustama, siis kisu ta välja ja heida minema, sest sulle on kasulikum kaotada üks osa oma kehast kui lasta kogu keha heita põrgusse. Ja kui su parem käsi ajab sind patustama, siis raiu ta maha ja heida minema, sest sulle on kasulikum kaotada üks osa oma kehast kui lasta kogu kehal minna põrgusse.

Meie kirjakoht algab Jeesuse võrdlusega oma jüngrite ning kirjatundjate ja variseride õiguse vahel. Mis on siis see „suurem õigus“, mis peaks Jeesuse jüngritel kirjatundjate ja variseride omaga võrreldes olema?

Tavaliselt viidatakse siinjuures Jeesuse sõnadele Mt 23:2j: „Moosese asemele on istunud kirjatundjad ja variserid. Kõike nüüd, mida nad iganes teile ütlevad, seda tehke ja pidage, aga ärge tehke nende tegusid mööda, sest nad räägivad küll, aga ise ei tee!“ Niisiis oli kirjatundjaile ja variseridele omane õpetada käsuseadust, kuid mitte sellest ise kinni pidada.

See mittekinnipidamine on aga muidugi paratamatu, sest inimene oma südame kurjuses ei suudagi omaksvõetud käskudest kinni pidada. Seega võib siinkohal kirjatundaile ja variseridele lausa kaasa tunda, kuna nad lugesid enda Jumalast antud kohustuseks käsku õpetada ja selle täitmist nõuda, tunnetades arvatavasti isegi oma suutmatust seda pidada ja olles psühholoogilises mõttes oma isiksuses seetõttu ehk koguni kahestunud.

See Jeesuse jüngrite „suurem õigus“ võrreldes kirjatundjate ja variseridega on seega püüe Jumala käsku lisaks kuulamisele ka pidada.

Ja nüüd jõuame raskema osa juurde. Jeesus seletab meie kirjakohas lahti Moosese 10 käsu 5. ja 6. käsku: „Sa ei tohi tappa!“ ja „Sa ei tohi abielu rikkuda!“ Usun, et alati, kui olete selle koha läbi lugenud, võib-olla ka täna minu lugemist kuulates, leiate end küsimas, kuidas on võimalik Jeesuse nõuetele vastata. Vähemalt mina küsin küll alati nii.

Olgu, ma püüan oma elus mitte tappa. Enamasti inimestel see õnnestub, ehkki meie ümber on ka inimesi, kes on seda tahtlikult või kogemata ikkagi teinud. Tapmise puhul on aga asi mõnes mõttes lihtne: tapja läheb alati kohtu alla, kes siis otsustab tema süü üle.

Kuid kes mõistaks inimlikku kohut ligimese (ja siin pole venna all kindlasti mõeldud mitte ainult usukaaslast, veel vähem mitte lihast venda või õde) peale vihastamise üle? Kes meist poleks kaasinimese peale vihastanud? Võib ju end lohutada, et vihastamine sünnib spontaanselt, tahtmatult, kuid ka vihast üle saada pole kerge. Vihast on lihtne joobuda ja sellest lausa naudingut tunda.

Tuleb meelde kaks nädalat tagasi peajumalateenistusel loetud kirjakoht Joona raamatust, kus Joona vastab Jumala küsimusele, kas Joonal on õigus vihastada, et tal on õigus vihastada surmani. Selline „surmani vihastamine“ on ju väga tavaline inimestevahelise suhtlemise käik – kas siis lähisuhtes või liikluses või mujal. Tulemuseks on aga tihti vägivald. Meenutagem kasvõi Kaini ja Aabeli juhtumit. Veel hullem on lugu solvavate sõnadega nagu „tobu“, „loll“ ja „idioot“ (ehkki antiikajal polnud

viimasel sõnal tänapäeval tavalist pejoratiivset tähendust, vaid see tähendas lihtsalt võhikut). Eks meie kõnepruuk neid ikka sisaldab ja kui me ka hoidume nende väljaütlemisest, ilmuvad nad meile mõttes.

Elmar Salumaa ütleb, et teise suhtes selliste sõnade kasutamine väljendab hoiakut, et ütleja elu on teise inimese omast tähtsam. Seda me aga ei saa ju Jumala palge ees kuidagi mõelda, sest Jumala seisukohast on kõik inimesed täiesti võrdsed.

Jeesus annab siinkohal ka juhise, kuidas käituda olukorras, mil inimeste vahel on tekkinud konflikt: tuleb lihtsalt inimestega arusaamatused ja tülid lahendada enne, kui minnakse Jumala ette, konkreetsemalt siis jumalateenistusele või armulauale. Muidugi, inimesed, kes jumalateenistustel ei käi, ongi oma elust kõrvaldanud selle mehhanismi, mis neid sunnib leppimise poole – ja tegelikult koos sellega taevariigi poole – pürgima. Elus kogunenud vaen ja vihkamine koguneb ja settib ning lõpuks on inimene ise nende all lookas.

Jeesus kutsub 5. käsu raames inimesi koguni järeleandlikkusele, kui keegi kannatab ülekohut. Sellel on praktilised põhjused: kui keegi nõuab oma õigust, nt kohtu kaudu, võib kergesti juhtuda, et ta kaotab, saab häbistatud ja peab kõigele lisaks veel ka kulusid kandma. Järeleandlikkusega, mis on muidugi inimese au ja õiglustunde seisukohalt raskesti saavutatav, saaks aga ebasoovitavaid tagajärgi võib-olla vältida.

Näib, et veelgi keerulisem on vastata 6. käsule „Sa ei tohi abielu rikkuda!“ – nii nagu Jeesus seda tõlgendab: „Igaüks, kes naise peale vaatab teda himustades, on oma südames temaga juba abielu rikkunud.“ Kui rangelt reglementeeritud ühiskondades (nt islamiriigid aga ka endine N Liit) on seda käsku lihtsam pidada, siis moraalselt vabamates ühiskondades (antiik-rooma, ka tänane liberaalne kapitalistlik ühiskond) aitab ühiskond ise selle käsu rikkumisele kaasa. Kuid selge on ka see, et olgu ühiskonnakord milline tahes – inimese patune süda leiab ikka võimaluse abielu rikkumiseks oma südames.

Selgitust nõuab Jeesuse ettepanek sellise abielurikkumise vormi vältimiseks: silm, mis ajab patustama, tuleks välja kiskuda, ja käsi, mis ajab patustama, tuleks maha raiuda. Kui seda nõuet tõsiselt võtta, siis oleks meie ühiskond täis pimedaid ja kätetuid sante. Saksa teoloog Dietrich Bonhoeffer ütleb, et me ei saa seda kirjakohta võtta sõna-sõnalt, kuid ei saa selle sõnasõnalisust ka eirata. „Me ei saa taanduda kummalegi poole. Jeesus ei keela jüngerile pilguheitmist, ent ta suunab nende pilgu enesele, teades, et siin jääb see pilk puhtaks, kui see ka naisele langeb. Nii ei aseta ta jüngerile kaela talumatut käsuiket, vaid aitab neid evangeeliumi kaudu.“

Tõepoolest, siin ongi nii 5. ja 6. käsu tõlgendamine Jeesuse poolt saanud võtme nende käskude täitmiseks. Inimene omast jõust ei suuda jätta tapmata ja abielu rikkumata – nii kurb, kui see ka pole. Kuid see ei tohi selliseid tegusid mitte mingilgi määral õigustada – nii nagu oma patuse loomuse kammitsais vaevlev inimene paratamatult tegema kipub.

Siin on asjakohane meenutada apostel Pauluse hüüatust Rm 7:24j: „Oh mind õnnetut inimest! Kes ostab mu lahti sellest surma ihust? Aga tänu olgu Jumalale meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi!“ Pole mitte mingit muud lahendust siin taeva all inimese võimetusele Jumala käskude pidada kui klammerduda Jeesuse lunastava Ihu külge, mille Issand on meile koguduse, sõna ja sakramendi näol kinkinud. Vaid siis võib meie õigus olla märksa suurem nende omast, kes püüavad oma patuse loomusega omaenese jõust hakkama saada, vahel selle nõuete täitmise sunni all hulludes ja vahel sellele järele andmisega pimedusse vajudes. Sest see pole siis enam meie õigus, vaid Kristuse õigus, Jumala õigus. Või öelduna nii nagu apostel Paulus selle Rm 3:21j kokku võtab „Nüüd aga on ilma Seaduseta saanud avalikuks Jumala õigus, millest tunnistavad Moosese Seadus ja Prohvetid, see Jumala õigus, mis tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad.“

Ja lõpetuseks. Võib-olla jäi mu eelnevast jutust mulje, et ma jutlustan kristlikku moraali, mis lubab meil Jumala viha ees õige olla. Tegelikult pole küsimus moraalne, eriti kui moraalseid inimesi annab otsida ja võib-olla on läbi inimajaloo ainuke neist olnud Jeesus Kristus ise. Küsimus on selles, kuidas me üleüldse saame siin maa peal kõik koos elada. Inimese kuri süda sünnitab iga päev, iga tund ja iga sekund maailmas nii palju muret ja vägivalda, et kui Jumal ei sekkuks, siis poleks meid varsti enam järelgi.

Kuid Jumal on meie peale halastanud ja andnud meile reguleerivad seadused, sest tapmise lubamine

jätaks elama vaid vähe inimesi ja abielurikkumise lubamine tooks kaasa lõhestatud hingeeluga täiskasvanute kasvu, kellel sünnivad lõhestatud hingeeluga lapsed. Kui üldse sünnivad.

Jumala loodud maailm on inimkonda vaevava patu kiuste imekaunis ja see pole mitte inimkonna, vaid Jumala teene. Siiski pole Jumal piirdunud vaid sellega, et ta laseb oma päikest tõusta ja vihma sadada nii õigete kui ülekohtuste peale, vaid on hoolitsenud ka selle eest, inimene jõuaks maailmas, selles kaunis paigas elamise järel veelgi kaunimasse paika. Ja see on igavene elu Jumala juures. Vaadake Jeesusele ja elage igavesti!

Aamen.